

THE ESSENCE AND CHARACTERISTICS OF THE CREATIVE COMPETENCE OF A MODERN EDUCATOR.

СУТНІСТЬ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА КРЕАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА.

Sydorov D.A./ Сидоров Д.А.

Officer research/Науковий співробітник

ORCID ID 0009-0004-6943-6264

Institute education content modernization, Kyiv, Metropolitan Vasyl Lipkovsky 36,03035

Інститут модернізації змісту освіти, Митрополита Василя Липківського 36,03035

Анотація. В тезах розглядається зміст та характерні риси креативної компетентності сучасного педагога. Автор розкриває цілий спектр поглядів різних науковців на дане поняття. Окремо означено поняття загальної креативності та його розуміння в освітній сфері. У тезах приділено увагу ролі креативної компетентності, як необхідного компонента загальної педагогічної майстерності, а також важливості та актуальності креативних якостей та вмінь педагога у сьогоденні.

Ключові слова: креативність, креативна компетентність

Abstract. The theses examine the content and key features of the creative competence of a modern educator. The author explores a wide range of perspectives from various scholars on this concept. Particular attention is given to the notion of general creativity and its interpretation within the educational sphere. The theses highlight the role of creative competence as an essential component of overall pedagogical mastery, as well as the importance and relevance of creative qualities and skills for today's educators.

Key words: creativity, creative competence

Вступ.

Динаміка змін сучасного світу ставить перед освітою нові виклики. Розвиток комп'ютерних технологій, систем штучного інтелекту, зростання інформаційного щоденного навантаження, доступність інформації вимагає від сучасного вчителя корегування методів, способів організації навчального процесу, де формалізм, автоматична передача знань стають не актуальними. Сьогодення все більше вимагає від педагога креативного стилю викладання, де є простір релевантним, але й разом з тим інноваційним формам та методам передачі знань. Саме креативна компетентність сучасного викладача передбачає здатність відходити за межі шаблонних, стандартних методів навчання, організовувати навчальний процес максимально «включаючи» учнів у цей процес, розвиваючи їх когнітивну сферу, роблячи передачу знань цікавою. Окрім цього вчитель є основним фактором навчально-педагогічного процесу. Тому креативність викладача, його творчі підходи впливають перш за

все на творчий розвиток учнів (О.Антоненко, В.Павленко). Креативні форми навчання демонструють можливість досягання навчальних цілей різними способами, використовуючи нові форми донесення матеріалу. Такий діапазон підходів викладача формує уявлення в учнів про цінність варіативності, як такої, певної творчої свободи, здатності ефективно відмовлятися від стандартних, формальних методів. У цьому зв'язку дослідники наголошують, що креативність педагога у середніх закладів освіти, як явище проявляється нерівномірно. Картина з цього питання виглядає так, що не має креативних шкіл, районів, міст. Є креативні класи, де педагоги розділяють цінності протилежні формальним, стандартним методам викладання, де є місце релевантним експериментам, та загально присутній дух демократичності, рівності, та певної свободи.

Основний текст.

Креативність, як наукове поняття було виділене американським психологом Дж. П. Гілфордом у 50 роки минулого століття. Дж. Гілфорд визначив ознаки креативного мислення – семантична гнучкість, здатність до нестандартності, продуктивність (здатність продукувати велику кількість ідей), та здатність до розроблення ідеї, або її вдосконалення[1]. Також вчений визначив дивергентність (налаштованість на варіативність у рішеннях творчих задач) як ознаку креативності.

У науковому освітньому дискурсі креативність розглядають, як здатність до творчості (С. Сисоєва, О. Антоненко, М.Дьяченко), як «здібність до створення оригінальних продуктів»(В. Моляко), «як компонент творчого потенціалу» (В. Шадріна. Л. Єрмолаєва-Томіна виділяє практичні вміння креативності: швидкість мислення, оригінальність, а також широта категоризації в мисленні.. Сучасний словник креативних термінів визначає креативність як «вміння створювати, проєктувати **нові** зв'язки, властивості, відносини ідей в процесі мислення, шляхом актуалізації, розкриття потенційних можливостей, а також як засоби до створення якісно нового, шляхом руйнування загальноприйнятого, звичайного порядку проходження» [2]. Ми

поділяємо думку П. Торренса, Т. Любарта, А. Амабіле, які розглядають креативність з погляду двох основних її критеріїв - «новизна» та «сенс»[3]. То б то креативність по суті - це здатність до нових, інноваційних та водночас релевантних рішень.

Креативна компетентність, як поняття є малодослідженим. Здебільшого науковці розглядають сутність поняття креативної компетентності, як набір певних вмінь, якостей, в яких відбивається загально- творчий підхід у діяльності педагога. Так М. Ілляхова виділяє креативну компетентність як одну з п'яти загальних компетенцій педагога. За думкою автора креативна компетентність складається з «вміння реалізовувати практику нововведень в освітній процес, застосовувати інноваційно-креативні методики у проведенні експериментальної діяльності, створювати нові ідеї та концепції у процесі співтворчості, розвивати потенціал креативного мислення та творчих здібностей у студентів»[4]. Ф.Шаріпов характеризує педагогічну креативну компетентність через наявність таких якостей та вмінь, як «гнучкість і критичність розуму, наявність інтуїції, самобутність і впевненість педагога, вміння ставити та вирішувати нестандартні завдання, схильність до передбачення; асоціативність, уява, фантазія, відчуття новизни, володіння розкутістю думок, проникливість, уміння бачити знайоме в незнайомому, подолання стереотипів; здатність формулювати гіпотези, конструювати версії їх доказів, схильність до ризику, прагнення до свободи тощо» [5]. На думку О. Демченко, М. Вацьо критерії сформованості креативної компетентності, наприклад у педагогів початкової школи полягають у здатності «використовувати знання в нестандартних умовах, у розв'язанні педагогічних ситуацій, які забезпечуються вміннями: аналізувати педагогічні завдання, шукати альтернативні варіанти їх вирішення, створювати творчо-розвивальне середовище закладу освіти, моделювати індивідуальну траєкторію особистісного зростання кожної дитини, підбирати методи для творчого розвитку учнів залежно від здібностей і обдарованості, проводити педагогічну рефлексію та оцінювати рівень власної творчої діяльності, розробляти й

реалізовувати програму самовдосконалення тощо» [6].

В. Павленко розглядає креативну компетентність у ракурсі новаторських вмінь організації навчального процесу. Дослідник виділяє наступні риси креативного викладання : подача сучасного матеріалу в широкому контексті, використання метафор, встановлення міжпредметних зв'язків, застосування мультимодального підходу, часта зміна видів діяльності, варіювання темпу викладання, демонстрація впевненості, здатність надихати й цінувати учнів, заохочення їх до активної, емоційної взаємодії [7].

Серед думок, щодо складових креативної компетентності також існує погляди про володіння сучасним педагогом певних знань про природу креативності, володіння певними азами креативної грамотності. Так А. Феррарі висловлює думку, що вчитель є підготовленим з точки зору креативних здібностей та вмінь, якщо він «усвідомлює, що креативність собою представляє, як відрізнити «креативне» від «не креативного», як мати змогу оцінити «баланс між оригінальністю та цінністю ідей»[8].

П. Торренс – один з піонерів креативного розвитку дітей також вважав, що педагог перед тим, як вчити бути креативними учнів, має сам розвинути у собі якості креативності. П. Торренс у цьому зв'язку давав наступні поради:

- не боятися бути зануреним у якусь ідею та ретельно її досліджувати;
- постійно бути «студентом», то б то долучатись до нових знань;
- знати, розуміти, розвиватись та отримувати від цього задоволення;
- бути вільним від очікувань інших, не «грати в чужі ігри, а створювати власні»;
- вміти бути незалежним;
- підтримувати фізичну форму, практикуючи різні види активного дозвілля [9].

Дж. П. Гілфорд вважав що вміння створити в класі сприйнятливую, творчу атмосферу є рисою компетентності вчителя. Він радив уникати гострої критики на адресу учнів, що, на його думку, сприяє вільному прояву дивергентного мислення, бути позитивним, застосовувати міждисциплінарні зв'язки у

навчанні, демонструвати креативні рішення власноруч то що[10].

ТРВЗ – педагогіка підходить до розвитку креативності системно і становить собою окремий підхід у розвитку творчих вмінь. Можна сказати, що ТРВЗ - педагогіка вбачає креативний розвиток, як складову ефективного, «сильного» мислення взагалі. Саме тому педагог має бути знайомим з основними положеннями самої системи ТРВЗ, мати уявлення про основи системного підходу, вміти оперувати протиріччями, мати розвинуту уяву та фантазію, а також бути обізнаним щодо різних евристик. Але головний акцент у ТРВЗ педагогіці робиться на розвитку загальної прихильності учня до творчості. Автор системи педагог та дослідник Г.С. Альтшуллер наголошував: «Головне – не розвиток здібностей, а створення мотивації до творчості й освоєння технології творчої праці. Основним способом розвитку творчої особистості є самовдосконалення. Роль зовнішнього середовища полягає у переконанні особистості в природності творчого процесу та навчанні творчості, у постачанні особистості технологіями творчої роботи» [4, с. 21].

Висновки: не дивлячись на те, що поняття креативної компетентності на сьогодні знаходиться у стадії дослідження та уточнення науковцями, можна сказати, що воно є актуальним й важливим у питаннях розвитку педагогічної майстерності педагога в цілому. Креативність педагога сприяє переходу від пасивного отримання знань до активного навчання. Креативність мотивує учнів до самостійності, до критичного мислення, варіативності у мисленні, здатності до розв'язання класу творчих завдань. Все це цілком формує основи мислення, як такого, що є важливим з погляду на сучасні тенденції розвитку суспільства. Окрім цього креативність педагога впливає на розвинення творчого потенціалу учнів, формує їх як активних, ініціативних громадян України, готових до розбудови та розвитку країни.

Список літератури:

1. Павленко В. Креативність: сутнісна характеристика поняття. Креативна педагогіка: [наук.-метод. журнал] / академія міжнародного співробітництва з

креативної педагогіки «Полісся». – Житомир, 2016. – Вип. 11. – 154 с. – С.120–131.

2. Палько Т., Ходанич Л. Професійне мовлення учителя: короткий словник термінів. Ужгород. 2018 р. С. 38.

3. Любарт Т., Психологія креативності. М: Когито –центр, 2009. С. 11

4. Ілляхова М. Креативна компетентність науково-педагогічного працівника: теоретико-методологічний аналіз. URL: http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2018/61/part_1/17.pdf

5. Шарипов Ф. Профессиональная компетентность преподавателя вуза. Высш. образование сегодня. 2010. № 1. С. 11–12.

6. Демченко, О., Вацьо, М. Розвиток креативної компетентності майбутніх учителів початкових класів у контексті євроінтеграційного вектора розвитку вищої педагогічної освіти. *Acta Paedagogica Volynienses*, 4, 64–73

7. Павленко В. Креативність учителя як чинник розвитку педагогічної творчості / В.В. Павленко // Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. В.Є. Литнєва, Н.Є. Колесник, Т.В. Наумчук. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2015. – 648 с. – С.145-150

8. Cachia R., Ferrari A., Creativity in schools: A survey of teachers of Europe. URL: <http://ipts.jrc.ec.europa.eu/publications/pub.cfm?id=3702>

9. Mayecky M. Creative Activities for Young Children Wadsworth Cengage Learning, 2012 p. 34

10. Гатанов Ю. Курс развития творческого мышления (по методике Дж. Гилфорда и Дж. Рензулли): первый год обучения (для детей 6-10 лет) / Ю. Б. Гатанов. - СПб: ГП «Иматон», 1996. – 84